PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA

pääsihteeri Karanko 10.4.2025

Eduskunta
Talousvaliokunta

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO ASIAAN: VALTIONEUVOSTON SELONTEKO TEOLLISUUSPOLITIIKASTA, VNS 1/2025 vp

1 Yleistä

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry pitää tärkeänä teollisuuspolitiikasta käytävää keskustelua ja toimenpiteiden tarkastelua muuttuvassa ajassa. Muutokset talouden, mutta myös turvallisuutemme toimintaympäristössä edellyttävät uutta ja ketterää toimintaa strategisen näkemyksen tueksi.

Euroopan Unioni on ottanut vahvempaa roolia puolustusteollisuuden kilpailukyvyn ja tuotantokapasiteetin kehittämisessä. Tämä tulee jatkumaan ja syventymään. Investointeja halutaan suunnata Eurooppaan monenlaisilla kannustimilla. Suomen tulee ymmärtää tämä kehitys ja vaikuttaa selonteossakin mainituilla politiikkatoimilla siten, että (eurooppalainen) säätely- ja toimintaympäristöt tukevat suomalaisten yritysten mahdollisuuksia ja kasvua.

Olemme erittäin tyytyväisiä siihen, että puolustusteollisuus on huomioitu osana kokonaisuutta. Tämä kuvastaa hyvin turvallisuusympäristömme muutosta: puolustusteollisuuden merkitys ja mahdollisuudet tunnistetaan nyt yhteiskunnassa laajemmin ja sektorista on tullut valtavirtaa. Jäimme kuitenkin kaipaamaan varsinaisesti puolustus-, ilmailu-, avaruus- tai turvallisuussektoreita tukevia toimia.

2 Toimintaympäristöstä - Puolustustarvikkeiden ja kaksoiskäyttöteknologioiden kasvava kysyntä, luku 3.5

Vaikka puolustusteollisuus on nyt osana valtavirtaa, tulee tunnistaa sektorin poikkeava toimintaympäristö. Ala on erittäin reguloitu, protektionistinen ja poliittinen. Loppuasiakkaana ovat valtiot, joiden hankinnoista yritykset ovat riippuvaisia. Loppuasiakkaat soveltavat (ja säätävät) lainsäädännön, toimivat viennin rajoittajina, viennin tukijoina sekä joissain tapauksissa myös yritysten (osa)omistajina. Puolustusteollisuuden kansainvälinen markkina toimii omanlaisella dynamiikallaan, eikä EU:n sisämarkkinoita lainsäädännöstä huolimatta ole. Suomalaisille alan yrityksille on ensiarvoisen tärkeää, että Suomi ajaa toimivia sisämarkkinoita sekä tasapuolisia toimintaolosuhteita myös puolustussektorilla.

Emme täysin jaa esitettyä analyysiä puolustusteollisuudesta: se ei huomioi sektorin erityispiirteitä ja antaa väärän kuvan toimialan dynamiikasta. Huomautamme, että EU:n eri puolustusaloitteet ja verkostoituminen EU- hankkeissa ovat sektorille huomattavasti Naton tarjoamia mahdollisuuksia tärkeämpiä. Naton kyvykkyydet ovat jäsenvaltioiden kyvykkyyksiä ja niitä kehitetään lähinnä kansallisesti sekä nyt enenevässä määrin nimenomaisesti EU- rahoituksen tuella.

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA
Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.puolustusteollisuus.fi
1534510-8

Euroopan puolustusrahasto (EDF) on merkittävin puolustussektorin TK- toiminnan rahoittaja. Nimestään huolimatta rahasto on tutkimus- ja kehitysohjelma, jonka sääntöjen mukaan hankkeisiin on osallistuttava vähintään kolme toimijaa vähintään kolmesta eri jäsenmaasta. EDF on lisännyt sekä jäsenmaiden että teollisuuden yhteistyötä huomattavasti. Tämä näkemys puuttuu selonteosta kokonaan.

Komission esitys Euroopan puolustusteollisesta ohjelmasta (EDIP) pitää sisällään useita eri toimia, joilla EDF:n hankkeiden lisäksi pyritään tukemaan puolustusteollisuuden tuotantokapasiteetin nostoa sekä maiden yhteishankintoja. On aivan ensiarvoista, että suomalaiset yritykset onnistuvat Euroopan puolustusrahaston kilpailullisissa hauissa, jotta ne voivat olla mukana tuottamassa eurooppalaisia tulevaisuuden suorituskykyjä. Näitä kyvykkyyksiä kehitetään nimenomaan EDF:n projekteilla ja niissä kehitettyjen järjestelmien tuotantoa ja hankintaa voidaan rahoittaa muilla EDIP:n esittämillä toimilla. Natolla ei ole mitään vastaavaa.

Niin sanottuja kaksoiskäyttöteknologioita korostetaan tällä hetkellä vahvasti. Kyse on lähinnä kaupallisten tarkoitusten kautta kehitetyistä teknologioista, joita hyödynnetään myös puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuussovelluksissa. Kuten selonteossakin todetaan, Suomella on paljon tällaista osaamista ja se hyödyntää myös puolustussektoria. Huomautamme kuitenkin, että puolustusteollisuuden kasvu ei rakennu pelkästään kaksikäyttöteknologioiden varaan. Suomen vahvuutena on ns. perinteisten alan toimijoiden sekä kaupallista teknologiaa hyödyntävien toimijoiden yhteistyö. Molempia tarvitaan puolustusjärjestelmien kehittämiseen, tuotteistamiseen ja myyntiin.

Edelliseen liittyen Suomen vahva avaruussektori jää valitettavan pienelle huomiolle selonteossa. Kyse on merkittävästä kasvualasta, ja Suomi on jo nyt suuri avaruusteollinen toimija. Alan yritykset tähtäävät noin kahden miljardin liikevaihtoon lähivuosina. Puolustussektorin lisäksi avaruuskyvykkyyksillä on merkittävää siviilikäyttöä. Suomen teollisuuspolitiikan tulisikin tukea vuonna 2024 vahvistettua Suomen Avaruusstrategiaa aktiivisesti.

Puolustusjärjestelmien kaupassa on viime vuosina korostunut ostajavaltioiden vaatimus valtioiden väliselle kaupalle, G2G (Government-to-Government). Jotta suomalainen alan teollisuus kykenisi kilpailemaan edes jonkin verran samoilla ehdoilla muiden EU-maiden kanssa, tulee Suomeen tällainen malli luoda ja työ aloittaa vielä tällä hallituskaudella.

3 Tavoitteet ja ehdotukset politiikkatoimiksi

Esitetyt tavoitteet ovat kokonaisuutena erittäin kannatettavia. Muistutamme, että puolustusteollisuuden kasvu edellyttää tahtotilaa myös hallinnolta, tiivistä yhteistyötä yritysten ja erityisesti puolustushallinnon kesken sekä hallinnon riittävää resursointia.

Puolustusteollisuuden kannalta erityisen tärkeäksi nousee teollisuuden uudistumiseen ja TKI-toimintaan liittyvät kokonaisuudet. Vaikka alan teollisuus Suomessa investoi itse erittäin vahvasti TKI-toimiin (yli 15 % alan liikevaihdosta), puuttuu meiltä tiivis julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoiminta ja erityisesti

hallinnon tahtotila. Peräänkuulutamme puolustushallintoon ns. kolmikierremallia (Triple Helix), jossa hallinto, teollisuus sekä tiede- ja tutkimusyhteisö toimivat yhdessä. Edellä mainitut Euroopan puolustusrahaston (EDF) hankkeet edellyttävät myös jäsenmaan osallistumista ja sitoutumista sekä mahdollisesti kansallista rahoitusta. Tämä edellyttää myös virkamiestyötä, johon ei ole ollut osoittaa riittävästi resursseja. Kuten edellä on mainittu, onnistuminen EDF- hankkeissa ja pääsy eurooppalaisiin arvoverkostoihin on puolustusteollisuudelle aivan kriittinen asia. Näillä hankkeilla jaetaan Euroopan tulevaisuuden markkinat ja useat pienetkin EU:n jäsenmaat panostavat Suomea vahvemmin näihin hankkeisiin ja tukevat teollisuutensa osallistumista niihin.

Julkisten ja yksityisten sijoittajien ja rahoituslaitosten tulkinta mm. eri ESG-säännöistä on johtanut siihen, että erityisesti puolustussektorin PK- yrityksillä on vaikeuksia rahoituksen saatavuuden suhteen. Tilanne on helpottanut huomattavasti Venäjän hyökkäyssodan jälkeen, mutta emme katso sen olevan vielä kestävällä pohjalla. Suomen tulee jatkaa aktiivista työtään sen eteen, että Pohjoismaiden investointipankki ja Euroopan investointipankki poistavat rajoitteensa aseiden ja ammusten tuotannon rahoittamisesta ja antavat näin esimerkin muille sijoittajille ja rahoittajille.

Puolustusteollisuuden ja eri maiden puolustusvoimille myyvän teollisuuden kansainvälistyminen edellyttää vahvaa tukea hallinnolta. Tarvittavat tukielementit ovat kovinkin eritasoisia ja ne vaihtelevat esimerkiksi harjoitusalueiden käytöstä, testaamiseen ja verifiointiin, EDF- projektien tukeen sekä G2G kauppatapaan. Osalla toimenpiteistä ei ole budjettivaikutuksia ja myös teollisuus on valmis rahoittamaan tätä äärettömän tärkeätä viranomaistoimintoa. Kaipaamme eri puheissa, selonteoissa ja strategioissa esitettyjen näkemysten konkretisointia toimenpiteiksi, jotka edesauttavat teollisuuden kansainvälistymistä.

Suomen vientivalvontapolitiikan tulee olla ennakoitava ja linjassa muiden EU-maiden kanssa, jotta se tukisi puolustustarvikkeiden ja kaksikäyttötuotteiden kansainvälistymistä.

Koulutuspolitiikan tulee tukea yritysten ja puolustus- ja turvallisuusviranomaisten tarpeita ennakoitavasti. Kyse ei ole pelkästään koulutustason nostamisesta vaan kohdentamisesta. Suomessa tulee olla kyvykkyydet kehittää, tuottaa, ylläpitää, integroida ja modifioida erittäinkin monimutkaisia puolustusjärjestelmiä myös tulevaisuudessa. Sektorillamme korostuvat matemaattis- luonnontieteelliset aineet (LUMA) ja niiden soveltava koulutus. Huoltovarmuusorganisaatioon kuuluva MIL-pooli teki selvityksen puolustusjärjestelmän edellyttämistä osaamistarpeista vuonna 2021. Selvitys ja sen jatkotoimenpiteet ovat edelleenkin erittäin ajankohtaisia, mutta niiden toimeenpano on jäänyt puolitiehen.

4 Yhteenvetona

1. On tärkeää, että Suomi ajaa EU:n sisämarkkinoita ja tasapuolisia toimintaolosuhteita myös puolustussektorilla.
2. Emme täysin jaa selonteon näkemystä koskien puolustusteollisuutta ja sen toimintaympäristöä.

pääsihteeri Karanko 10.4.2025

3. Toivomme avaruussektorin vahvempaa huomioimista ja teollisuuspolitiikan tukea 2024 vahvistetulle Avaruusstrategialle.
4. Euroopan puolustusrahasto ja Euroopan puolustusteollinen ohjelma (EDF ja EDIP) sekä niiden kilpailullisissa hauissa onnistuminen tulisi nostaa keskeiseksi tavoitteeksi.
5. Suomeen tulee luoda valtioiden välinen G2G kauppatapa.
6. Puolustussektorin kansainvälistyminen (ml. TKI-toiminta) edellyttää hallinnon tukea, kulttuurin muutosta (tahtotila) sekä ns kolmikierremallia (Triple Helix).
7. Suomen tulee jatkaa aktiivista työtään sen eteen, että Pohjoismaiden investointipankki ja Euroopan investointipankki poistavat rajoitteensa aseiden ja ammusten tuotannon rahoittamisesta.
8. Puolustusteollisuuden kansainvälistymisen edistäminen edellyttää hallinnon tukea ja konkreettisia toimia.
9. Suomen vientivalvontapolitiikan tulee olla ennakoitava ja linjassa muiden EU-maiden kanssa, jotta se tukisi puolustustarvikkeiden ja kaksikäyttötuotteiden kansainvälistymistä.
10. Työ- ja elinkeinoministeriön tulisi tarkastella ja tarvittavilta osin toimeenpanna MIL-poolin osaamisselvitys vuodelta 2021.